

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3007/2019. (I. 7.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés alapján indult eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 280. § (1) bekezdése első mondatának „vagy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény és más törvények szolgálati viszonyral kapcsolatos módosításáról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezéseire figyelemmel” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezés tárgyában indult eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság az előtte 68.M.3114/2017. számon folyamatban lévő ügyben kezdeményezte a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény és más törvények szolgálati viszonyral kapcsolatos módosításáról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Mód.tv.) 56. §-a (helyesen: 55. §-a) által beiktatott, a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (a továbbiakban: régi Hjt.) 280. § (1) bekezdés első mondata „vagy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény és más törvények szolgálati viszonyral kapcsolatos módosításáról szóló 2011. évi CXII. törvény rendelkezéseire figyelemmel” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, valamint e törvényi rendelkezés alkalmazási tilalmának elrendelését.
- [2] 2. A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság végzésében foglaltak szerint az indítványra okot adó ügy előzménye az volt, hogy a felperes ösztöndíjas hallgató, majd ösztöndíjas honvéd tisztjelölt 2010. augusztus 30-án – a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre (későbbi nevén: Nemzeti Közszolgálati Egyetem) való beiratkozáskor – ösztöndíjszerződést kötött a Honvédelmi Minisztérium képviseletében eljáró Honvédelmi Minisztérium központi személyzeti szerv vezetőjével. Az ösztöndíjszerződés 1. pont a) alpontja értelmében a felperes vállalta, hogy a szerződés megkötésével a Magyar Honvédség tényleges állományába lép. Az 1. pont d) alpontja szerint továbbá azt is vállalta a felperes, hogy a végzettség, illetőleg a képzettség megszerzése után a Magyar Honvédség hivatásos vagy szerződéses állományú tagjaként a képzési időnek megfelelő időtartamban katonai szolgálatot teljesít.
- [3] Az ösztöndíjszerződés 8. pontja szólt a szerződésszegés egyes eseteiről, így az a) alpontban arról, hogy ha a felperes neki felróható okból a szerződésben vállalt kötelezettségeit nem teljesíti, vagy a képesítés megszerzésére fordított időtartamnak megfelelő, kötelező ideig a Magyar Honvédség hivatásos vagy szerződéses állományában nem teljesít szolgálatot, akkor a tanulmányokhoz nyújtott támogatások közül köteles megtéríteni az alapilletményt, – a tanulmányi pótlék kivételével – az illetménypótlékokat, a természetbeni élelmezés értékét, valamint a megállapított, de meg nem fizetett tandíjnak azt a hányadát, amelyet a felsőoktatási intézményben a szociális és tanulmányi kedvezmények mellett is meg kellett volna fizetnie. Ugyanitt a b) alpont arról rendelkezett, hogy amennyiben a felperes a szerződésben meghatározott kötelező szolgálati időtartamának egy részét nem tölti hivatásos vagy szerződéses katonai szolgálatban, akkor az a) alpont szerinti megtérítési kötelezettsége ezzel arányos. Az ösztöndíjszerződés 12. pontja szerint a felek a szerződést azzal kötik meg, hogy a szerződésben foglaltakat érintő valamely lényeges körülmény vagy a jogszabályok megváltozása esetén a szerződést azoknak megfelelően, közös megegyezéssel módosíthatják.
- [4] 2.1. Az ösztöndíjszerződést első alkalommal 2011. február 1-jei hatállyal módosították. Ekkor a felperes tisztjelölti szolgálati jogviszonyt létesített, és a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj állományába került. A módo-

sítással új rendelkezések kerültek az ösztöndíjszerződés 2–10. pontjai helyébe. Az ösztöndíjszerződés új 9. pontjának második mondata rendelkezett arról, hogy amennyiben a hallgatói jogviszony vagy tisztjelölti szolgálati viszony a felperes érdekkörében felmerült okból szűnik meg, akkor a képzés költségeit a külön jogszabályban meghatározottaknak megfelelően vissza kell téríteni.

- [5] 2012. január 30-án a Honvéd Vezérkar Személyzeti Csoportfőnökség csoportfőnöke az ösztöndíjszerződés egyoldalúan módosította. Ezen egyoldalú ösztöndíjszerződés-módosítás 2. pontja az ösztöndíjszerződés 1. pont *d)* alpontja első mondatát akként módosította, hogy a honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Magyar Honvédségnél szolgálatot teljesíteni. A második mondatban pedig a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló 1996. évi XLV. törvényre (a továbbiakban: Hft.) való utalás helyett a régi Hjt.-re történő utalás került, így a felperest az ösztöndíjszerződés alapján az e törvényben meghatározott jogok és juttatások illették meg, illetőleg kötelezettségek és díjak terhelték. Egyebekben ez az egyoldalú szerződésmódosítás a honvéd tisztjelöltet érintő összeférhetlenségi rendelkezést állapított meg, valamint rendelkezett a régi Hjt. hatálybalépéséhez kapcsolódó jogszabályi rövidítések cseréjéről, és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem megnevezése helyébe lépő Nemzeti Közszolgálati egyetem szövegcsereéről is. [Ehhez az egyoldalú ösztöndíjszerződés-módosításhoz a jogalapot a régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdés második mondata szolgáltatta, amelyet 2012. január 1-jei hatállyal a Mód.tv. 49. §-a állapított meg.]
- [6] 2.2. A felperes hivatásos szolgálati jogviszonyát 2017. október 13-ai hatállyal, lemondással szüntette meg. Hivatásos szolgálatba vételének dátuma 2014. augusztus 20. napja volt. Ténylegesen így 3 évet és 55 napot töltött tényleges szolgálati jogviszonyban. A felperes részére 2014. augusztus 19. napjáig összesen 2 918 665 Ft járandóságot fizettek ki.
- [7] Az alperes a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 88. § (2)–(3) bekezdései, valamint a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 9/2013. (VIII. 12.) HM rendelet 114. § (1) bekezdése alapján, 2017. október 19-én, fizetési felszólításban 1 763 360 Ft megfizetésére kötelezte a felperest, figyelemmel arra, hogy szolgálati viszonya az ösztöndíjszerződésben kötelezően szolgálati viszonyban töltendő idő – a képzési idő kétszeresének megfelelő időtartam – lejárta előtt, lemondással szűnt meg. Az alperes a megtérítési kötelezettséget arányosan csökkentette a felperes által szolgálati viszonyban töltött idővel. A felperes a fizetési felszólítással szemben keresetet terjesztett elő, és indítványozta, hogy a bíróság forduljon az Alkotmánybírósághoz bírói kezdeményezéssel.
- [8] 3. Az előterjesztő bíróság megítélése szerint a Mód.tv. 49. §-a által a régi Hjt.-be iktatott 229/E. § (3) bekezdés második mondata – amely szerint „[a] honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni”, és amely szintén 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig volt hatályos –, továbbá a régi Hjt. 280. § (1) bekezdés fent idézett szövegrésze sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság alkotmányos alapértékét és a jogbiztonság követelményét.
- [9] A bírói kezdeményezés szerint a kifogásolt szabályozás visszaható hatályúnak minősül, mert módosítani rendeli a 2012. január 1-jén hatályos, tehát a Mód.tv. hatálybalépése előtt létrejött ösztöndíjszerződések egyes elemeit. A módosított jogszabályi rendelkezések lényegesen terheesebbé tették a felperes által korábban önként vállalt kötelezettséget, amikor megkésztették a képzést követő szolgálati jogviszonyban eltöltött időt – a felperes esetében 4 évről 8 évre emelve azt. A visszamenőleges hatályú jogalkotás eddigi alkotmánybírói megítélését felidézve az előterjesztő bíróság hivatkozott a 4/2017. (II. 28.) AB határozat indokolásának [18]–[22] pontjaira is. Az előterjesztő bíróság meglátása szerint a felek közös akaratelhatározását tükröző ösztöndíjszerződésnek lényeges kitétele a felperes azon vállalása, hogy a képzettség megszerzése után a Magyar Honvédség hivatásos vagy szerződéses állományú tagjaként a képzési időnek megfelelő időtartamban katonai szolgálatot teljesít. Ezt sértik a régi Hjt. 280. § (1) bekezdésének és 229/E. § (3) bekezdésének azon szövegrészei, amelyek lehetővé teszik az ösztöndíjszerződés visszamenőleges hatályú, egyoldalú módosítását a kötelező szolgálati idő kétszeresére emelése tekintetében is, ezért e törvényhelyek ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével.
- [10] 4. Az Alkotmánybíróság a most vizsgált indítvány benyújtását követően meghozott 3331/2018. (X. 26.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) rendelkező részében – a jelen bírói kezdeményezésben is vizsgálni kért törvényi rendelkezésekről, a most hivatkozott alkotmányos összefüggéssel azonos tartalmú kérelem alapján eljárva – ki-

mondta: „1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközés miatt a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdésének »A honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni.« szövegrésze a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 280. § (1) bekezdésével összefüggésben alaptörvény-ellenes volt.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon 80.K.30.640/2018. számon folyamatban lévő ügyben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen tárgyú ügyben a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdésének »A honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni.« szövegrésze nem alkalmazható a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 280. § (1) bekezdése vonatkozásában.”

- [11] 5. Az Abh. indokolása – egyebek mellett – az alábbi, jelen ügyben is releváns megállapításokat tartalmazza: „[a] törvényalkotó azzal, hogy a hatályos ösztöndíjszerződésekben is előírta a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő szolgálati idő átvezetését egyoldalú módosítással, a Mód.tv. hatálybalépésének időpontja előtti, a múltban korábban már megtörtént és befejezett, a felperes (és valamennyi honvéd tisztjelölt) által már nem megváltoztatható tényekhez – vagyis az általuk már elvégzett tanulmányi évekhez – fűzött a korábbtól eltérő jogkövetkezményt, eltérő mértékű kötelezettséget. [...]

A régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdéséből és 280. § (1) bekezdéséből kitűnően e rendelkezések érintettjei a honvédtiszti alapképzést folytató, korábban már ösztöndíjszerződést kötött hallgatók – honvéd tisztjelöltek –, akik tanulmányaik megkezdésekor azt vállalták, hogy képzési idejüknek megfelelő időtartamban a Magyar Honvédségnél katonai szolgálatot fognak teljesíteni. Az ő szolgálatteljesítési kötelezettségük a Mód.tv.-vel beiktatott új szabályok, és az azokon alapuló egyoldalú ösztöndíjszerződés-módosítások következtében a duplájára emelkedett. E kötelezettség nem teljesítése esetén az érintett köteles időarányosan a képzésére fordított költségeket megtéríteni. Ez a honvédtiszti alapképzés 4 éves időtartamával számolva a gyakorlatban azt jelenti, hogy korábban az ösztöndíjszerződés alapján nyújtott juttatásokat az ott rögzített módon 4 éves szolgálattal lehetett ellentételezni, melynek leteltével a honvédtiszt megtérítési kötelezettsége megszűnt, a módosítást követően azonban ugyanezért 8 év szolgálatot kell teljesíteni.

Mindezek alapján egyértelműen meg lehet állapítani, hogy együttesen a régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése és 280. § (1) bekezdése a hatálybalépésük előtt már bekövetkezett és lezárt tényekhez, az addigra már teljesített képzési évekhez kapcsolódóan úgy állapított meg a korábbiakhoz képest eltérő mértékű kötelezettséget, hogy az az érintettek számára hátrányosabb, terhesebb helyzetet eredményezett – vagyis meglévő kötelezettség mértékét utólag és egyoldalúan növelte, mégpedig a duplájára. Ezért a régi Hjt.-nek a bírói kezdeményezésben támadott, 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos szabályai beleütköznek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett hátrányos tartalmú visszaható hatályú jogalkotás tilalmába.

Az előterjesztő bíróság által támadott régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése és 280. § (1) bekezdése már nem hatályos, így az alaptörvény-ellenesség megállapításának jogkövetkezményeként a megsemmisítés nem, csak az alkalmazási tilalom kimondása merül fel.

Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság rámutat, hogy külön-külön, önmagukban a támadott törvényi rendelkezések nem okoznak alaptörvény-ellenességet. A régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése, amelynek második mondata kimondta, hogy »[a] honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni«, nem alaptörvény-ellenes a régi Hjt. 280. § (1) bekezdése nélkül, hiszen önmagában nem vonná maga után a hatályos ösztöndíjszerződések egyoldalú módosítását, és csak felmenő rendszerben, a tanulmányaikat a törvény hatálybalépése után megkezdők tekintetében érvényesült volna. Ugyanígy nem alaptörvény-ellenes önmagában a régi Hjt. 280. § (1) bekezdése sem, hiszen ha a kötelező szolgálati időt kétszeresére emelő szabálytól eltekintünk, akkor nem kifogásolható a kizárólag a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrejöttével kapcsolatos, vagy a Mód.tv. rendelkezéseire figyelemmel módosuló szabályok átvezetése a 2012. január 1-jén hatályos ösztöndíjszerződéseken. E módosítások – a régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése nélkül – ugyanis túlnyomó részt csak az egyetem névválto-

zásával (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem helyett Nemzeti Közszerződési Egyetem), az ösztöndíjszerződésben hivatkozott jogszabályhelyek megváltozásával (Hft. helyett régi Hjt.) és egyéb elnevezésbeli változásokkal függtek össze, és a felek jogaiiban vagy kötelezettségeiben lényeges változást nem idéztek volna elő.

A két szabály együttesen történő alkalmazása – vagyis a kötelező szolgálati idő duplájára emelésének [régii Hjt. 229/E. § (3) bekezdés második mondat] kötelező átvezetése egyoldalú szerződés módosítással a 2012. január 1-jén hatályos ösztöndíjszerződéseken a régi Hjt. 280. § (1) bekezdése alapján – azonban a fent írtak szerint már beleütközik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett hátrányos tartalmú visszaható hatályú jogalkotás tilalmába.

Az Alkotmánybíróság ezért, a rendelkező részben foglaltak szerint – az Abtv. 41. § (3) bekezdése és 45. § (4) bekezdése alapján – kimondta, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon 80.K.30.640/2018. számon folyamatban lévő ügyben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen tárgyú ügyben a régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdésének »A honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni.« szövegrésze nem alkalmazható a régi Hjt. 280. § (1) bekezdése vonatkozásában. Ennek következtében ezt a kitélt a honvéd tisztjelöltek 2012. január 1-jén hatályos ösztöndíjszerződéseiben nem lehet egyoldalú módosítással átvezetni. Az Alkotmánybíróság jelen határozata az ösztöndíjszerződések egyéb elemeinek módosítását nem érinti” (Abh., Indokolás [26]–[34]).

- [12] 6. Amint ez a fent írtakból kitűnik, az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már megállapította, hogy a régi Hjt. 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdés második mondata és a 280. § (1) bekezdése – egymásra tekintettel, együttesen alkalmazva – alaptörvény-ellenesek voltak. A támadott rendelkezések megsemmisítésére azért nincs szükség, mert azok már nem hatályosak. Az Alkotmánybíróság azonban e törvényi rendelkezésekre nézve az Abh. rendelkező részének 2. pontjában általános alkalmazási tilalmat mondott ki. Az Indokolás [34] pontja azt is egyértelműsíti, hogy az alaptörvény-ellenesség megállapításának és az általános alkalmazási tilalom kimondásának következményeként a honvéd tisztjelöltek 2012. január 1-jén hatályos ösztöndíjszerződéseiben egyoldalú módosítással nem lehetett volna átvezetni a kötelező szolgálati időt kétszeresére emelő kitélt.
- [13] Az Abtv. 59. §-a értelmében: „Az Alkotmánybíróság – ügyrendjében meghatározottak szerint – kivételesen a nyilvánvalóan okafogyottá váló ügyek esetén az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti.” Az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 67. § (2) bekezdés e) pontja szerint pedig: „[O]kafogyottá válik az indítvány különösen, ha [...] az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, illetve az indítvány egyéb okból tárgytalanná vált.”
- [14] 7. Mindezek alapján – a támadott törvényi rendelkezés alaptörvény-ellenességének korábbi megállapítása és a már elrendelt általános alkalmazási tilalom miatt – az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, ezért a bírói kezdeményezés tárgyában az eljárást megszüntette.

Budapest, 2018. december 11.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1453/2018.

